

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2022.26.19>

УДК 725.51

ДИЗАЙНЕРСЬКІ ВИРІШЕННЯ НЕТИПОВИХ ЦЕНТРІВ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Луценко Анна Олегівна¹, науковий керівник – Гнатюк Лілія Романівна²

¹ Національний авіаційний університет, Київ, Україна,
e-mail: 5639771@stud.nau.edu.ua

² Кандидат архітектури, доцент, доцент кафедри дизайну інтер'єру, факультет архітектури,
будівництва та дизайну
Національного авіаційного університету, Київ, Україна
e-mail: liliia.hnatiuk@npp.nau.edu.ua

Анотація. Мета дослідження полягає в проведенні аналізу закордонного та вітчизняного досвіду нетипових центрів реабілітації, дослідженню дизайнерських вирішень даних об'єктів. З'ясувати важливість арт терапії, як нетипового виду реабілітації в сучасних умовах. У статті представлені загальні результати важливості арт терапії в реабілітації сьогодення, наведені найпоширеніші види терапій, які застосовуються по всьому світі та названі їх особливості. Розглянуто основні дизайнерські рішення реабілітаційних центрів різного типу.

Стаття представляє узагальнені результати стану арт терапії в сучасній реабілітації в умовах нетипових закладів медичної допомоги, зокрема окремі приклади закордонного досвіду.

Аналіз дизайнерських та архітектурних вирішень реабілітаційних центрів показує, що у розвитку реабілітаційного центру, більше уваги приділяється створенню комфортних умов, які сприяють ефективній роботі медичного персоналу і швидкому відновленню пацієнтів. Окрім того, архітектурні проекти включають складні рішення щодо підтримки структурних, функціональних та природних вимог проєкту, а також економічних, соціальних, екологічних, санітарних, інженерних і технічних аспектів, розроблених в архітектурній частині.

Дослідження важливості арт терапій в сучасних умовах реабілітації показало, що у різних країнах існують різні моделі арт-терапії, варто відзначити, що ця методика не має протипоказань і обмежень. Арт-терапія дає особистості в будь-якому стані можливість виразити свій внутрішній світ через творчість. Виділено чотири типи основних терапій: танцювальна терапія, драматерапія, візуальна арт-терапія, музикотерапія

Ключові слова: танцювальна терапія, драматерапія, візуальна арт-терапія, музикотерапія, екологічний дизайн, центри реабілітації.

ВСТУП

Мистецтво – один із найважливіших кроків у розвитку суспільства, який ми бачимо зараз. Це дає людині можливість побачити світ з іншої точки зору, поглянути на звичайні речі під іншими кутами, зрозуміти, як людина бачила світ багато століть тому, як його бачить дитина чи людина, культура якої відрізняється від нашої, пережити емоцію, яку вкладає автор в твір. Мистецтво розуміється як форма суспільної свідомості, спосіб відношення людини до себе та її оточення, а також як продукт творчості. Центри мистецтв доцільно розглядати як поєднання форми і змісту: архітектурна форма і мистецтво є суттю функціонального процесу. Тому мистецький осередок – це комплексний твір мистецтва та архітектури, або мистецтво архітектури, яке поєднує ознаки двох систем. В сьогоденні мистецтво відіграє роль не тільки просвітницької, а й реабілітаційної складової життя. Реабілітація – важливий етап одужання, і навіть у важких умовах, коли людині потрібно навчитися жити з нуля і дивитися на світ по-новому, лікування в спеціалізованих центрах може стати порятунком.

Сьогодні реабілітація за кордоном існує і розвивається, але, на жаль, цього не можна сказати про Україну. Реабілітація є важливим фактором сьогодення її потребують як військові, так і цивільні, це і окуповані жителі, і ті, хто покинув постійне місце проживання, та всі жителі України які перебувають під загрозою постійних терористичних атак. Але основною проблеми реабілітації є неготовність суспільства прийняти допомогу в центрах реабілітації медичного типу що й спровокувало створення нетипових центрів реабілітації.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Із середини ХХ ст. У багатьох країнах почав розвиватися новий напрям медицини – реабілітація хворих та інвалідів. Його формування пройшло кілька етапів, таких як теоретичне розуміння, практичне застосування та оцінка ефекту. З розвитком напрямку з'явилися нові вимоги до центрів надання кваліфікованої допомоги та терапій, які там використовуються.

Л.М. Бармашиної [4;5], І.В. Булах [6], М. В. Шолух [15], – у своїх роботах включили дослідження містобудівних питань щодо планування містобудівної забудови та територіальної організації закладів охорони здоров'я, третя ланка яких – центр медичної реабілітації.

Р. У. Аллен[2], К.Ю. Підгірняк [12; 13], – у роботах цих дослідників розглядається ар-

хітектурно-планувальна організація закладів охорони здоров'я .

Мгайкель Г.Х [21] – у роботах відображено в результат наукових досліджень досвід організації архітектурного простору зарубіжних медичних закладів .

К.В. Вігаро, Р.О. Магнотті [26] – у своїх роботах надали докази на користь ідеї про те, що реабілітаційні програми візуального мистецтва можуть бути корисними для зменшення негативних та афективних симптомів, зокрема для пацієнтів із шизофренією та серйозними розладами настрою .

Аналіз наявних наукових праць, літературних джерел і теоретичних розробок свідчить про те, що окремі аспекти досліджуваної проблематики були предметом занепокоєння науковців, однак у центрі уваги вчених у наукових дослідженнях – вирішення загально-теоретичних питань становлення та розвитку. Розташування будівель закладу охорони здоров'я в містобудівній структурі або загальний огляд архітектурно-просторової організації в межах закладу охорони здоров'я.

МЕТА

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей дизайнерських вирішень нетипових центрів реабілітації, зокрема, що спеціалізуються на арт терапії, на базі аналізу світового досвіду.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

З дев'ятого століття багато авторів обговорювали роль мистецтва в розумінні психопатології та психопатології в розумінні творів мистецтва, хоча конкретна роль мистецтва як терапевтичного методу в психіатрії не була визнана науковими доказами аж до кінця двадцятого століття.

Мистецтво – це загальний термін, який включає живопис, скульптуру, архітектуру, музику, драму, танець і поезію. Однак іноді мистецтво стосується лише візуальних мистецтв, таких як живопис, скульптура та архітектура.

Арт-терапія в даний час визначається як різні форми психологічної терапії, що використовують різні художні засоби (живопис, графіку, скульптуру, танець, театр, музику тощо), використовуючи як експресивні, так і рецептивні способи спілкування [9].

У різних країнах існують різні моделі арт-терапії. Варто відзначити, що ця методика не має протипоказань і обмежень. Застосовується практично у всіх областях психотерапії.

Вона також має досить широкий спектр застосування в освіті, соціальній роботі і навіть бізнесі. Арт-терапія дає будь-якій людині можливість виразити свій внутрішній світ через творчість [8; 11].

Виділяють чотири типи основних терапій: *танцювальна терапія, драматерапія, візуальна арт-терапія, музикотерапія*

Танцювальна терапія включає багато різних танцювальних і рухових технік. Танцювальні терапевти заохочують клієнтів змінювати свої рухи, щоб допомогти змінити свої почуття. Наприклад, якщо людина почувається приниженою та пригніченою, вона може змінити свою поставу: згорбити плечі та здаватися меншою, ніж вона є насправді. Танець може допомогти людям усвідомити свої почуття та емоції, про які важко говорити, і змусити їх почуватися комфортніше зі своїм тілом. Танцювальна терапія допомагає вивести з організму негативні емоції. Будь-які спортивні заняття передбачають наявність вентиляції та кондиціонування. Спертий запах викликає головний біль і не сприяє продуктивності. Відвідувачі мають дихати вільно та чистим повітрям. Необхідно під час заняття, наприклад, балетом, танцювальний верстат – *must be!* Висота балетних поперечок має становити не більше одного метра, а матеріал виготовлення – дерево. Площа приміщення для хореографічних занять групою 20 осіб має бути не менше ніж 60 – 90 м².

Драматерапія – це використання драми для лікування та зцілення. Терапія може забезпечити полегшення болю, страждань і тривоги, роблячи акцент на емоційній рівновазі та особистому розвитку. Цей метод допомагає людям розповісти свою особисту історію, щоб вирішити проблеми. Творчий процес допомагає зрозуміти значення образів, зміцнюючи спостережливість. Проектування системи вентиляції проводити і з урахуванням кількох важливих факторів. Наприклад, у теплу пору року цілком може знадобитися провітрювання і вночі доби. Для цього нижню зону необхідно обладнати спеціальними ґратами. У холодний період система вентиляції функціонує складніше, оскільки в залі через велику кількість людей у результаті може стати дуже спекотно. За умовами акустики таке приміщення не може бути менше 16 м². Заміри залу пов'язані з параметрами: ширина залу на 1-2 м більша за ширину ігрового порталу, глибина ігрової зони приймається не менше двох планів сцени (план – 2-3 м), глибина зони спостереження дозволяє розташовувати місце режисера

таким чином, щоб горизонтальний кут зору його був трохи більше 90°.

Музикотерапія передбачає прослуховування музики, спів або гру на музичному інструменті. Музика залежить від почуттів та інтересів клієнта. Пацієнти не повинні бути ідеальними або знати, як користуватися інструментом, щоб брати участь у музичній терапії та насолоджуватися нею. Прослуховуючи музику, складену пацієнтом, можна зрозуміти зрозуміти його внутрішні настрої та почуття. Психотерапевт намагається внести позитивні зміни в самопочуття клієнта через захоплення в музичну пригоду. Музична терапія може допомогти нам дослідити та проаналізувати хворобливі почуття, досвід і спогади, якими нам важко поділитися з іншими. Іншими словами, музика створює порядок у плутанині, безладі та хаотичній ситуації. Музична терапія використовує музику для позитивних змін у психологічному, фізичному, когнітивному чи соціальному функціонуванні людей із проблемами здоров'я чи освіти. Для даних приміщень передбачаються підвищені вимоги до звукоізоляції для того, щоб робота соліста не заважала оточуючим. Зал являє собою прямокутне приміщення з амфітеатром місць для пацієнтів, що круто піднімається.. У залі рекомендується передбачати середній та бічні проходи, а також обхід за останнім рядом місць [1].

Візуальна арт-терапія використовує різні засоби мистецтва, такі як фарби, полотно, камінь, глина, крейда, дерево, папір і фотографія, щоб створювати твори мистецтва, які виражають внутрішні емоції, почуття та переживання. Одна форма мистецтва може бути пов'язана з іншими формами мистецтва, одне може надихати інше. Терапія візуальним мистецтвом може допомогти нам зрозуміти наші почуття та емоції, а також способи, як можливо впоратися з хворобливими відчуттями. Можливо ділитися та спілкуватися за допомогою зображень і форм, чого не можливо за допомогою слів і усного тексту. Арт-терапевти приділяють велику увагу включенню образотворчого мистецтва в плани лікування, підкреслюючи, що швидкий малюнок або колаж можуть просунути клієнтів вперед, коли терапія бесідою не ефективна. В навчально-виробничих майстернях з необхідно передбачати біля робочого місця майстра зону колективного інструктажу з демонстраційним обладнанням і місцями для учасників загальною площею з розрахунку не менше 1,5 м² на 1 пацієнта [7].

Кольори, глина та полотно можуть стимулювати нас розкрити свої бажання та ін-

тереси. Глину дуже корисно адаптувати до наших мінливих почуттів, тому що форму глини можна легко змінити, трансформувати та модифікувати. Зображення та сюжети фотографій, які ми зробили, і наш вибір можуть бути пов'язані з нашими минулими спогадами та хворобливими емоціями.

Реабілітаційні установи, які обслуговують різних пацієнтів, надають кожному пацієнту відповідну програму реабілітації, засновану на характері і стресі травми. Створення реабілітаційного центру потребує розуміння характеру установи, її вимог та, найголовніше, поведінкової психології його пацієнтів.

Реабілітації потребують не тільки люди з хронічними проблемами зі здоров'ям чи інвалідністю. Реабілітація є одним з основних видів медичних послуг, призначених для всіх, хто страждає на гостре або хронічне захворювання, інвалідність або травму, що обмежує їх функціональні можливості. У зв'язку з доступністю реабілітаційних послуг для всіх, хто їх потребує [10].

В проекті Rehabilitation center Caltagirone, italy використано грубі матеріали, щоб зробити поверхні дуже виразними. Програма включала повторне використання двох колишніх ремісничих сараїв для реабілітації та навчання. Перший поверх було перетворено на гостьовий будинок, а на першому поверсі під великим склепінчастим дахом було побудовано великий простір для групових заходів. Два низькі об'єми розміщують служби та утворюють вхідний вестибюль до головного залу. Реалізація цього залу потребувала добудови ліфта та нових сходів [22]. Цей простір було перетворено на новий великий фасад, який характеризується шкірою, отриманою шляхом переробки пластикових ящиків для збору апельсинів. Цей проект, з одного боку, є прогресом дослідження, розпочатого десять років тому, про повторне використання пластикових ящиків як будівельного матеріалу для архітектури, з іншого боку, це спосіб поставити форму та орнамент архітектури як потужний інструмент для просування соціальних дій великої цінності. Цей фасад облагороджує вторинні матеріали, перетворюючи їх за допомогою малюнків і плетіння на потужний естетичний сигнал, який посилює ідентичність будівлі. Реабілітаційний центр має спеціально облаштовані майстерні для художньої зайнятості з матеріалів вторсировини, чим працює над екологічністю та продуктивністю арт терапії візуального типу. (рис. 1).

Рис. 1. Rehabilitation center Caltagirone, italy

Rehabilitation center fitzroy crossing, Australia.

Метою цього закладу є надання місця проживання для аборигенів із «останньою стадією ниркової недостатності» – дозволяючи їм залишатися поруч зі своєю родиною під час проходження гемодіалізу протягом 2,5-4,5 годин 3 рази на тиждень. Заклад складається з 13 кімнат для мешканців, розподілених на 6 невеликих «будиночків», які вміщують 19 осіб. Кожна кімната складається з 1 або 2 спальень, ванної кімнати для осіб на інвалідних візках, лавки для приготування чаю та веранди, захищеної від комах. Будинки забезпечені передньою верандою, яка дозволяє відвідувати людей, а задня веранда забезпечує більш приватну зону, яка захищена від комах і зловмисників уночі [16]. Розподіл будинків максимізує простір між жителями та відповідає ідеї «культурного спостереження» – потреби аборигенів спостерігати за пересуванням людей і тварин через ландшафт. Тип будівництва – бетонна плита на землі, зі сталевими каркасами, сталлю Colorbond Steel та пофарбованим покриттям з фіброцементу. Ці скромні матеріали мають форму, щоб відповідати формам котеджу чи громадської будівлі, з їхніми простими формами, які сформульовано високим дахом зі збільшеним об'ємом для зменшення радіаційного теплового навантаження та вловлювання прохолодних вітрів у сприятливі пори року. Важливою особливістю конструкції є забезпечення захисту мешканців і персоналу від комарів. Усі спальні місця та зовнішні житлові спальні приміщення захищені плетеною сіткою від комах з нержавіючої сталі, яка одночасно виконує роль екрану безпеки, щоб мінімізувати ризики захворювань, що передаються комарами (рис. 2).

Дизайн Healthcare Interiors Oldham – усе це та багато іншого – менше про форму, а більше про зміст. Проста, але витончена дерев'яна скринька сюрпризів. Спираючись на тонкі колони, будівля ширяє над садом, обрамленим соснами, березами та тюльпановими тополями.

З центрального оазису дерево росте через будівлю, приносячи природу всередину. Увійшовши, відвідувач зустрічається з простором, світлом і несподіваним видом на сад внизу, на небо та на горизонт Пеннін [19]. Використання деревини в Maggie's Oldham є частиною ширшого наміру дизайну змінити норми архітектури лікарень, де клінічне інституціоналізоване середовище може викликати у пацієнтів відчуття пригнічення. У дереві – надія, людяність, масштаб і тепло. перша стаціонарна будівля, побудована з екологічно чистої ламінованої деревини тюльпанового дерева, яка є продовженням розробки цього матеріалу dRMM, ANEC і Agur. Усі стіни та дах мають видиму структуру та утворюють вишукану внутрішню обробку з натурального дерева. Тюльпанове дерево CLT було ретельно деталізовано, щоб підкреслити його природну красу – це чудове, строкате покриття більше схоже на предмет меблів, ніж на будівельний матеріал. Рейчаста стеля була створена з деревини, що залишилася від процесу виготовлення CLT, що гарантує відсутність відходів (рис. 3).

Рис. 2. Rehabilitation center fitzroy crossing, Australia

Рис. 3. Healthcare Interiors Oldham

Adaptive Reuse Lambare дитячому реабілітаційному центру виповнилося 30 років, і за цей час його інституційна доля не відрізнялася від долі країни, в якій зневага, корупція та знеохочення були етапами, які потрібно подолати, щоб врятувати та відродити його важливу соціальну роль. Будуються та впроваджуються в суспільстві з єдиної колекції, що збирається щорічно під час телемарафону, кожна цеглинка, вкладає в проект, є плодом соціальної пропозиції [25]. Таким чином, вони являють собою кілька конструкцій, необхідних для надання йому значення; будівництво з цегли, яке є нашим на практиці, будівництво інституції, якій ми сприяємо творчістю та уявою, і будівництво суспільства проти апатії та недовіри. Перший крок, який зруйнував стіни, зруйнував бар'єри та розвіяв упередження, сьогодні ми відкриваємо двері, вітаємо, ховаємо. Будівельні служби максимально розвивають конструктивну та конструкційну цінність нових матеріалів, як знак того, що установа має показати суспільству (рис. 4).

Рис. 4. Rehabilitation Center, Adaptive Reuse Lambare, Paraguay

Rehabilitation Center Aberdeen, United Kingdom розташований на південній межі лікарні Forester Hill Hospital Maggie's Cancer Care Center – це окремий павільйон на краю поля Westburn. Розташований серед дерев, що позначають течію Вестберна, центр Мергіз насолоджується краєвидами на поля та достатнім сонячним світлом з півдня та заходу [20]. Будівля задумана як павільйон у парковій зоні. М'яка зовнішня форма огортає весь центр і формує основні простори, тоді як дерев'яні внутрішні будівлі створюють більш інтимні кімнати та простори, яких вимагає центр. Центр розташований переважно на першому поверсі з меншою зоною мезоніну, призначеною для офісних функцій. Найважливіший ландшафтний аспект полів, укритих травою, серед яких розташований центр. Текстура та візерунок різання трави пропонується розробити для формування великомасштабного візерунка, невід'ємною частиною якого

є будівля павільйону. Для позначення входу висаджено групу буків, контрастних за кольором і текстурою до існуючих дерев. Сад у внутрішньому дворіку знаходиться в центрі центру та утворює відокремлений відкритий простір. Внутрішній двір покритий сумішшю твердих і м'яких покриттів (рис. 5).

Рис. 5. Rehabilitation Center Aberdeen, United Kingdom

Rehabilitation Center The Netherlands реабілітаційний центр, спроектований Коеном ван Велсенем, поступово розширюється віялом до вершини та височіє над навколишньою місцевістю. Незважаючи на свій розмір, коричнево-золотистий анодований алюмінієвий фасад дозволяє будівлі площею майже 14 000 кв. м гармоніювати з природним оточенням [3]. Реабілітаційний центр Groot Klimmendaal отримав звання «Будівля року 2010» Голландською асоціацією архітекторів, лауреат першої нагороди Hedy d'Ancona 2010 за чудову архітектуру охорони здоров'я, лауреат премії Arnhem Heuvelink 2010 та лауреат громадської нагороди Dutch Design Award 2010 і категорія комерційний інтер'єр. Скління на всю висоту вздовж центрального простору, що з'єднує різні внутрішні елементи будівлі, забезпечує майже безперервну безперервність між інтер'єром і екстер'єром. Звивистий фасад ресторану створює будівлю між деревами та запрошує ліс усередину будівлі. Навколишня природа має сильну візуальну та відчутну присутність всюди в будівлі; це дозволяє користувачеві повторно перевіряти під час ходьби. Внизу розташовані офіси, вище – клінічна зона, а на даху будинок Рональда Макдональда зі своєю власною ідентичністю. Перший поверх подвійної висоти на рівні входу сприяє розміщенню спеціальних елементів програми, таких як спортивний комплекс, фітнес, басейн, ресторан і

театр. Не лише пацієнти, але й члени сімей та члени місцевої громади (школи, театральні групи тощо) регулярно користуються цими заходами. У результаті і пацієнт, і будівля знаходяться в центрі спільноти.

Центр ревалідації «Groot Klimmendaal» випромінює впевненість у собі та самовладання. Привітне та відкрите середовище пропонує природне середовище існування для догляду, але водночас дає багато можливостей для інших видів діяльності [23]. Будівля є результатом інтенсивної співпраці між архітектором Коеном ван Велсенем та користувачами будівлі. Наприклад, неглибокі дерев'яні сходи проходять по всій внутрішній висоті будівлі та є типовими для нового цілісного способу роботи. Це полегшує прямий маршрут між різними поверхами, але також дозволяє різноманітні альтернативні маршрути, що блукають будівлею, і таким чином формує запрошення до фізичних вправ (рис. 6).

Рис. 6. Rehabilitation Center The Netherlands

Sister Margaret Smith Addictions Treatment Centre був розроблений для підтримки основних цінностей Групи догляду Св. Йосипа, які: співчутлива та цілісна турбота, гідність і повага, турбота, заснована на вірі, інклюзивність, правдивість і довіра. Натхненний цими цінностями, дизайн створює чітку послідовність просторів, які пропонують різноманітні відносини до зовнішнього ландшафту [24]. Цілюща якість природного світла приділялася першорядній увазі протягом усього дизайну. Організаційний хребет будівлі, який називається Зал відновлення, є місцем, де клієнти знайомляться з цією гідною, спокійною та гостинною обстановкою. Будівля розташована навколо двох ландшафтних кортів: один для приватних клієнтів, інший для нежитлових клієнтів. Обидва корти забезпечують безпечне середовище та використовуються для різноманітних терапевтичних програм. Духовний простір був розроблений у формі

круга, щоб виявляти повагу до аборигенів, які становлять значну частину населення.

St Joseph's Care Group з самого початку дуже прагнула прийняти принципи сталого дизайну, особливо в тому, що вони пов'язані з їхньою місією – надавати цілісну допомогу. З самого початку було зрозуміло, що здорове середовище в будівлі може бути невід'ємною частиною процесу одужання і що піклування про навколишнє середовище прирівнюється до співчутливої турботи про всіх (рис. 7).

Рис. 7. Sister Margaret Smith Addictions Treatment Centre

Square, rehabilitation center має цікаве оформлення майданчику. Ігровий майданчик у лікарні – це архітектурний проект, спрямований на покращення умов перебування онкохворих дітей. Moneo Brock Studio співпрацює на безоплатній основі з фондом Juegaterapia. Проект перетворює існуючий дах площею 800 м² у лікарні 12 жовтня в Мадриді, Іспанія (куди щороку госпіталізують 7000 дітей) на ігровий простір, оточений декоративними деревами та рослинами. Дизайн був натхненний дитячими малюнками, які ілюстрували їхній ідеальний ігровий простір. Розмірковуючи в дитинстві, ми зрозуміли, що кожен елемент у саду стає потенційним ігровим елементом [17]. Простір має бути більше, ніж просто ігровий простір – він повинен бути унікальним для дітей, їхнім власним, таємним місцем, ландшафтом, який може розширити їхню уяву, місцем, де вони можуть мріяти, де їхні почуття будуть насолоджуватися в контакт з природою. І, крім того, він не повинен бути схожим на лікарню, а створити різноманітну атмосферу за допомогою ландшафтного дизайну. Проект, який

був завершений і офіційно відкритий у травні 2015 року, дозволяє дітям, які перебувають у стаціонарі, виконувати не лише фізичну активність, але й знаходити розваги, соціальну взаємодію, ухилення та радість, сподіваючись, забезпечуючи їм терапевтичні переваги під час лікування та відновлення (рис. 8).

Рис. 8. Square, rehabilitation center

Дизайн Maggie's cancer centre manchester спрямований на створення домашньої атмосфери в саду, і, доречно, вперше його можна побачити в кінці обсадженої деревами вулиці, за декілька хвилин ходьби від лікарні Крісті та її провідного онкологічного відділення. Будівля займає сонячну ділянку та розташована на одному поверсі, зберігаючи низький профіль і відображаючи житловий масштаб навколишніх вулиць. Дах піднімається в центрі, створюючи мезонін, який природно освітлюється трикутними ліхтарями на даху та підтримується легкими дерев'яними ґратчастими балками. Балки діють як природні перегородки між різними внутрішніми зонами, візуально розчиняючи архітектуру в навколишніх садах. Центр поєднує різноманітні простори, від інтимних приватних ніш до бібліотеки, тренажерних залів і місць, де можна зібратися та випити чашку чаю. Серцем будівлі є кухня, у центрі якої стоїть великий спільний стіл. Коридори та лікарняні вивіски, було переобладнано в стилістиці домашніх приміщень. З цією метою палітра матеріалів поєднує теплі, натуральна деревина і тактильні поверхні [18]. Допоміжні офіси розташовані на мезоніні, розташованому на вершині широкого центрального хребта, з санвузлами та складськими приміщеннями внизу, зберігаючи природні візуальні зв'язки між будівлею. У всьому центрі основна увага приділяється природному освітленню, зелені та видом на сад. Прямолінійний план підкреслюється озелениними двориками а весь західний фасад переходить у широку веранду, яка захищена від дощу глибоким звисом даху. Розсувні скляні двері

відкривають будівлю в сад, створений студією Дена Пірсона. Кожна кімната для лікування та консультації на східному фасаді виходить на власний сад. Південне крило будівлі розширюється, щоб охопити оранжерею – свято світла та природи – яка забезпечує відпочинок у саду, простір для збирання людей, роботи своїми руками та насолоди від терапевтичних якостей природи та на відкритому повітрі. Центр, спроектований і сконструйований Foster + Partners, також містить меблі на замовлення, розроблені Норманом Фостером і Майком Холландом, який очолює команду промислового дизайну в практиці. До них відносяться кухонні гарнітури і стіл, тумби та інші стелажи (рис. 9).

Рис. 9. *Maggie's cancer centre manchester*

Програма реабілітаційних центрів спрямована на запобігання подальших ускладнень шляхом підтримки клієнтів і лікування різних типів терапій з метою зменшення ймовірності рецидиву і поліпшення їх добробуту. Одним з важливих факторів будь-якого відновлення є середовище, в якому людина живе у комфорті з оточенням [14].

Природне середовище постійно адаптується, перебудовується та змінюється. Ці динамічні властивості створюють найбільш сприятливі умови у розвиток життя. Екологічний дизайн намагається імітувати ці динамічні функції, поєднуючи людські цілі із циклами та моделями природи. Природа – це перший контекст реабілітаційного «будинку», і облік природних закономірностей – ключовий елемент справді доречного дизайну.

Таким чином, арт-терапія стає провідником у несвідоме з єдністю до природи,

представляючи людину в ігровій формі, розставляючи пріоритети та допомагаючи вирішити хвилюючі проблеми. Це не панацея, але це дуже особливий спосіб допомогти людям краще зрозуміти себе, відкритися світу та вільніше ділитися своїм досвідом з іншими.

ВИСНОВОК

Аналізуючи та розглядаючи закордонний досвід проектування нетипових центрів реабілітації можна стверджувати що у розвитку реабілітаційного центру, який включає арт терапію, більше уваги приділяється створенню комфортних умов, які сприяють ефективній роботі медичного персоналу і швидкому відновленню пацієнтів. Це є головною причиною, рекомендувати цей тип терапії, щоб пацієнти та персонал відчували себе більш комфортно. Крім того, архітектурні проекти включають складні рішення щодо підтримки структурних, функціональних та природних вимог проекту, а також економічних, соціальних, екологічних, санітарних, інженерних і технічних аспектів, розроблених в архітектурній частині документації проекту і реалізованих під час будівництва.

Стратегії екологічного дизайну, імітують функціональні закони в природі, сприяють поліпшенню досвіду та поліпшенню здоров'я та продуктивності. Екологічний дизайн спрямований на підтримку взаємодії людини з природою для поліпшення досвіду і сприяти фізичному здоров'ю, добробуту та продуктивності жителів. Дизайн реабілітаційних центрів спрямований на створення домашньої атмосфери та саду, з цією метою палітра матеріалів поєднує теплі, натуральні і тактильні поверхні. Основна увага приділяється природному освітленню, зелені та видами на сад що створює чітку послідовність просторів, які пропонують різноманітні відносини до зовнішнього ландшафту. Найчастіше ще дані заклади мають мету надання місця проживання пацієнтам та персоналу, що зумовлюється в подальшому розробкою комфортних умов для перебування пацієнта цілодобово. Центри реабілітації з можливістю арт терапії також враховують потреби та вимоги до проектування приміщень загальної або індивідуальної терапії, що за собою несе також і соціальний.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абизов В. А. Концепція формування безперешкодного середовища життєдіяльності маломобільних груп населення. *Теорія та історія архітектури і містобудування*. 2002. Вип. 5. С. 278-285.

REFERENCES

1. V. A. Abyzov. The concept of formation of an unobstructed environment for the life of low-mobility population groups / V. A. Abyzov, L. M. Barmashina,

2. Аллен, Р. У. Пособие по проектированию больниц [Текст] / перевод с англ. Ю.Н. Масловой и Я.Б. Имаевой; под ред. А. В. Рощина. Стройиздат, 1978. 249 с.
3. Архітектори Koen van Velsen URL: : <https://www.koenvanvelsen.com/nl/selected-projects> (дата звернення 11.11.2022)
4. Бармашина Л.М. Концепція формування реабілітаційних комплексів нового типу для дітей із обмеженими фізичними можливостями, зокрема хворих ДЦП, на основі іпотерапії (лікування верховою їздою). *Проблеми розвитку міського середовища: наук. техн. зб.* – К. : НАУ, 2009. Вип. 1. С. 26-30.
5. Бармашина Л.М. Концепція формування реабілітаційних комплексів нового типу для дітей із обмеженими фізичними можливостями, зокрема хворих ДЦП, на основі іпотерапії (лікування верховою їздою). *Проблеми розвитку міського середовища: наук. техн. зб.* – К. : НАУ, 2009. Вип. 1. С. 26-30.
6. Булах І. В. Передумови реорганізації мережі дитячих лікувальних закладів України. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2017. № 47. С. 444-450.
7. Вознесенська О.Л., Сидоркіна М.Ю. Арт-терапія у подоланні психічної травми: Практичний посібник. К. : Золоті ворота, 2015. 148 с.
8. Гнатюк Л.Р. Засоби дизайну у формуванні інтер'єру реабілітаційних центрів. *Збірник матеріалів міжнародної науковопрактичної конференції «Актуальні проблеми сучасного дизайну»*. м. Київ, 20 квітня 2018, Київ: КНУТД, 2018. Том 2. С. 141-143. <http://designconference.knutd.edu.ua/>
9. Карпов В.В. Антропология мистецтва та архітектури. Філософія архітектурної творчості : навчальний посібник / С. Г. Буравченко, В. В. Карпов, Л. Н. Бармашина, О. Г. Пивоваров, Н. В. Бжезовська ; за заг. ред. канд. архіт., проф. С. Г. Буравченка. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. С. 30-67.
10. Костюченко О.А. Архітектурно-типологічні моделі арт-центрів. Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук. техн. збірник, відпов. ред. М.М. Дьомін / О.А. Костюченко. К. : КНУБА, 2018. Вип. 52. С. 71-77.
11. Маслова В. Метод творчої реабілітації в роботі з учасниками бойових дій / Маслова Віталіна, Лубківський Ігор // *Простір арт-терапії: [Зб. наук. праць] / УМО, 2015, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2015; [Редкол.: Лушин П.В., Чуприков А.П. та ін.]*. К. : Золоті ворота, 2015. Вип. 2 (18). С. 65-80.
12. Підгірняк К.Ю. Архітектура будівель лікарських закладів / К.Ю. Підгірняк, В.П. Підгірняк; під ред. В. І. Єжова. К.: Будівельник, 1990. С. 93.
13. Підгірняк, К.Ю. Архітектурно-планувальна організація міських поліклінік на прикладі м. Києва) [Текст]: автореф. дис. ... к. арх. / К.Ю. Підгірняк. К., 1986. 16 с.
14. Родик Я. С. Особенности формирования городской среды для людей с ограниченными возможностями. *Научный вестник строительства: Зб. ст.* Харків: ХДТУБА ХОТВ АБУ, 2004. № 30 т. 1. С. 44-51.
15. Шолух, М. В. Системні принципи архітектурного удосконалення реабілітаційного
- T. A. Savonyuk // Theory and history of architecture and urban planning. – 2002. – Issue 5. – P. 278-285.
2. Allen, R. U. Handbook on hospital design [Text] / translated from English. Y.N. Maslova and Ya.B. Imaeva; under the editorship A.V.Roshchyna. – Stroyizdat, 1978. – 249 p.
3. Architects Koen van Velsen URL: : <https://www.koenvanvelsen.com/nl/selected-projects> (access date 11.11.2022)
4. Barmashina L.M. The concept of the formation of rehabilitation complexes of a new type for children with limited physical abilities, in particular cerebral palsy patients, based on hippotherapy (treatment by horse riding) / L.M. Barmashina, Yu. Nezhivova // Problems of the development of the urban environment: science and technology. coll. – K.: NAU, 2009. – Vol. 1. – P. 26-30
5. Barmashina L.M. The concept of the formation of rehabilitation complexes of a new type for children with limited physical abilities, in particular cerebral palsy patients, based on hippotherapy (treatment by horse riding) / L.M. Barmashina, Yu. Nezhivova // Problems of the development of the urban environment: science and technology. coll. – K.: NAU, 2009. – Vol. 1. – P. 26-30
6. Bulakh I. V. Prerequisites for the reorganization of the network of children's medical institutions of Ukraine. Modern problems of architecture and urban planning. 2017. No. 47. P. 444-450.
7. Voznesenska O.L., Sidorkina M.Yu. Art therapy in overcoming mental trauma: A practical guide / Olena Voznesenska, Maryna Sydorkina. – K.: Golden Gate, 2015. – 148 p.
8. Hnatiuk L.R. Means of design in the formation of the interior of rehabilitation centers / L.R. Hnatiuk, Yu. Shevel // Collection of materials of the international scientific and practical conference "Actual problems of modern design". Kyiv, April 20, 2018, Kyiv: KNUITD, 2018. – Volume 2. – Pages 141-143. <http://designconference.knutd.edu.ua/>
9. Karpov V.V. Anthropology of art and architecture // Philosophy of architectural creativity: study guide / S. G. Buravchenko, V. V. Karpov, L. N. Barmashina, O. G. Pyvovarov, N. V. Brzezovska; in general ed. Ph.D. architect, prof. S. G. Buravchenko. – Kherson: OLDI-PLUS, 2021. – С. 30-67.
10. Kostyuchenko O.A. Architectural and typological models of art centers. Modern problems of architecture and urban planning: Sci. technical collection, resp. ed. M.M. Demin / O.A. Kostyuchenko – K.: KNUBA, 2018. – Issue 52. -S. 71-77.
11. Maslova V. Method of creative rehabilitation in working with combatants / Maslova Vitalina, Lubkivskyi Ihor // Space of art therapy: [Coll. of science works] / UMO, 2015, VGO "Art Therapy Association", 2015; [Editor: Lushin P.V., Chuprikov A.P. etc.]. – K.: Golden Gate, 2015. – Vol. 2 (18). – pp. 65-80
12. Pidhirnyak K.Yu. Architecture of buildings of medical institutions / K.Yu. Pidhirnyak, V.P. Pidhirnyak; under the editorship V. I. Yezhova. – K.: Budivelnik, 1990. P.93.
13. Pidhirnyak, K.Yu. Architectural and planning organization of urban polyclinics, examples of Kyiv) [Text]: autoref.diss. ... k. arch. / K.Yu. Pidhirnyak – K., 1986. – 16 p.

середовища промислового міста : автореф. дис. ... доктора архітектури : 18.00.01 / Микола Володимирович Шолух ; ХДТУБА. Х., 2010. 36 с

16. Fitzroy Crossing Renal Hostel / iredale pedersen hook architects URL: https://www.archdaily.com/882884/fitzroy-crossing-renal-hostel-iredale-pedersen-hook-architects?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (дата звернення 11.11.2022)

17. Garden and Playspace / Moneo Brock Studio URL: https://www.archdaily.com/773643/garden-and-playspace-moneo-brock-studio?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (дата звернення 11.11.2022)

18. Maggie's Cancer Centre Manchester / Foster + Partners URL: https://www.archdaily.com/786370/maggies-cancer-centre-manchester-foster-plus-partners?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (дата звернення 11.11.2022)

19. Maggie's Oldham / dRMM URL: https://www.archdaily.com/874795/maggies-oldham-drmm?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (дата звернення 11.11.2022)

20. Maggie's Cancer Caring Center / Snøhetta URL: https://www.archdaily.com/437008/maggies-cancer-caring-center-snohetta?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (дата звернення 11.11.2022)

21. Mhaikel, kh. (2021). Modern problems of establishment of rehabilitation centers. Retrospective review and experience of foreign countries. Ukrainian journal of civil engineering and architecture.

22. PROTIRO / NOWA URL: https://www.archdaily.com/802822/protiro-nowa?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (дата звернення 11.11.2022)

23. Rehabilitation Centre Groot Klimmendaal / Koen van Velsen URL: https://www.archdaily.com/126290/rehabilitation-centre-groot-klimmendaal-koen-van-velsen?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (дата звернення 11.11.2022)

24. REHABILITATION CENTRE GROOT KLIMMENDAAL.ARCHITECTENBUREAU KOEN VAN VELSEN URL: : <https://www.theplan.it/eng/magazine/2012/the-plan-058-05-2012/rehabilitation-centre-groot-klimmendaal-058> (дата звернення 11.11.2022)

25. Teletón Children's Rehabilitation Center / Gabinete de Arquitectura URL: https://www.archdaily.com/773980/telethon-childrens-rehabilitation-center-gabinete-de-arquitectura?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (дата звернення 11.11.2022)

26. Viganò, Caterina & Magnotti, Roberta. (2021). Visual Art Therapy in Psychiatry Rehabilitation.

14. Rodyk J. S. Features of the formation of urban environment for people with disabilities//Scientific bulletin of construction: 3b.st. – Kharkiv: KhDTUBA HOTV ABU, 2004 – No. 30, vol. 1 – pp. 44–51.

15. Sholukh, M. V. Systemic principles of architectural improvement of the rehabilitation environment of an industrial city: author's ref. thesis ... doctor of architecture: 18.00.01 / Mykola Volodymyrovych Sholukh; HDTUBA. – Kh., 2010. – 36 p

16. Fitzroy Crossing Renal Hostel / iredale pedersen hook architects URL: https://www.archdaily.com/882884/fitzroy-crossing-renal-hostel-iredale-pedersen-hook-architects?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (access date 11.11.2022)

17. Garden and Playspace / Moneo Brock Studio URL: https://www.archdaily.com/773643/garden-and-playspace-moneo-brock-studio?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (access date 11.11.2022)

18. Maggie's Cancer Center Manchester / Foster + Partners URL: https://www.archdaily.com/786370/maggies-cancer-centre-manchester-foster-plus-partners?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (accessed 11/11/2022)

19. Maggie's Oldham/dRMM URL: https://www.archdaily.com/874795/maggies-oldham-drmm?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (accessed 11/11/2022)

20. Maggie's Cancer Caring Center / Snøhetta URL: https://www.archdaily.com/437008/maggies-cancer-caring-center-snohetta?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (access date 11/11/2022)

21. Mhaikel, kh. (2021). Modern problems of establishment of rehabilitation centers. Retrospective review and experience of foreign countries. Ukrainian journal of civil engineering and architecture.

22. PROTIRO / NOWA URL: https://www.archdaily.com/802822/protiro-nowa?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (access date 11.11.2022)

23. Rehabilitation Centre Groot Klimmendaal / Koen van Velsen URL: https://www.archdaily.com/126290/rehabilitation-centre-groot-klimmendaal-koen-van-velsen?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (access date 11.11.2022)

24. REHABILITATION CENTRE GROOT KLIMMENDAAL.ARCHITECTENBUREAU KOEN VAN VELSEN URL: : <https://www.theplan.it/eng/magazine/2012/the-plan-058-05-2012/rehabilitation-centre-groot-klimmendaal-058>(access date 11.11.2022)

25. Teletón Children's Rehabilitation Center / Gabinete de Arquitectura URL: https://www.archdaily.com/773980/telethon-childrens-rehabilitation-center-gabinete-de-arquitectura?ad_source=search&ad_medium=projects_tab (access date 11.11.2022)

26. Viganò, Caterina & Magnotti, Roberta. (2021). Visual Art Therapy in Psychiatry Rehabilitation.

ABSTRACT

Lutsenko A., Gnatiuk L. Design solutions of atypical rehabilitation centers.

The purpose of the research is to analyze the foreign and domestic experience of atypical rehabilitation centers, to study the design solutions of these facilities. To find out the importance of art therapy as an atypical type of rehabilitation in modern conditions. The article presents the general results of the importance of art therapy in

today's rehabilitation, the most common types of therapy used around the world and their features are given. The main design solutions of various types of rehabilitation centers are considered.

The article presents the generalized results of the state of art therapy in modern rehabilitation in the conditions of non-typical medical care facilities, including individual examples of foreign experience.

The analysis of design and architectural solutions of rehabilitation centers shows that in the development of the rehabilitation center, more attention is paid to the creation of comfortable conditions that contribute to the effective work of medical personnel and the rapid recovery of patients. In addition, architectural projects include complex solutions to support the structural, functional and natural requirements of the project, as well as economic, social, environmental, sanitary, engineering and technical aspects developed in the architectural part.

The study of the importance of art therapy in modern conditions of rehabilitation showed that there are different models of art therapy in different countries, it is worth noting that this technique has no contraindications and limitations. Art therapy gives a person in any condition the opportunity to express his inner world through creativity. There are four main types of therapy: dance therapy, drama therapy, visual art therapy, music therapy

Keywords: dance therapy, drama therapy, visual art therapy, music therapy, ecological design, rehabilitation centers.

AUTHOR'S NOTE:

Lutsenko Anna, National Aviation University, Kyiv, Ukraine, e-mail: 5639771@stud.nau.edu.ua

Gnatiuk Liliia, Candidate of Architecture, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Interior Design, Faculty of Architecture, Construction and Design of National Aviation University, Kyiv, Ukraine, email: liliia.hnatiuk@npp.nau.edu.ua, orcid: 0000-0001-5853-9429

Стаття подана до редакції 01.12.2022 р.
Стаття прийнята до друку 10.12.2022 р.